

Žrtve premoženjskih deliktov o delu policistov in kriminalistov

Peter Umek¹
Gorazd Meško²

Avtorja razpravljata o posledicah kaznivega dejanja za posameznika ter odnosu policistov in kriminalistov do žrtev kriminalitete. V uvodnem delu predstavita nekaj tujih študij o tej problematiki, v nadaljevanju pa rezultate študije, izvedene v Celju in na Jesenicah. Rezultati slovenske študije so enake kot nekatere ugotovitve tujih raziskav, predvsem glede posredovanja informacij o poteku preiskave in rezultatih preiskave ter odnosu policistov do žrtev kaznivih dejanj.

Ključne besede: žrtve, policisti, kriminalisti, viktimologija, preiskovanje kaznivih dejanj

UDK: 343.988+351.74

1. Uvod in opredelitev problema

Po letu 1980 se je kriminologij začela intenzivneje zanimati za žrtve kaznivih dejanj, kar je vplivalo na razvoj viktimologije, znanosti o žrtvah. Pred tem obdobjem je bila namreč večina kriminoloških raziskav usmerjena v ugotavljanje viktimizacijskega tveganja, značilnosti žrtev ter načine in vrste prispevka žrtev h kriminalnemu dogodku. Malo pozornosti je bilo namenjene odzivom žrtev in ukrepom za pomoč žrtvam.³

Novejša viktimološka prizadevanja se kažejo predvsem v skrbi za žrtve, v pomoči strokovnjakov in organizacij ter organiziranju društev za pomoč žrtvam. Ta gibanja izhajajo iz občutljivosti problema in načinov obravnave, kjer pa kazensko pravosodje in tudi policija prevečkrat zanemarjata te žrtve.⁴ Premalo se na primer upošteva dejstvo, ki ga potrjujejo izkušnje in tudi raziskovalni izsledki, da žrtev trpi večkrat. Žrtev najprej občuti (v različnih oblikah) samo kaznivo dejanje (primarna viktimizacija), kasneje pa doživi bolečo rutino (v večini primerov) preiskovalnih policijskih postopkov in obravnavo v kazenskem postopku, ki daje prednost storilcem kaznivih dejanj (sekundarna viktimizacija). Menimo, da smo v prizadevanju in znanju na različnih področjih dela z žrtvijo pri nas šele na začetku poti in da je le nekaj posameznikov, ki se zavedajo pomembnosti strokovnega obravnavanja k žrtev različnih kaznivih dejanj, ne samo spolno zlorabljenih otrok in žrtev posilstev.

Raziskave odzivov žrtev kaznivih dejanj kažejo, da skoraj vse utrpijo vsaj prehodne težave (pretežno čustvene narave), pri nekaterih pa prizadetost traja dalj časa, nastanejo lahko tudi resne duševne in telesne težave, ki jih povečini po-

vezujejo z distresom (negativne posledice stresorja, v tem primeru kaznivega dejanja)⁵. Težave torej ne izzvenijo, dobijo le drugačno obliko. Študije ugotavljajo pri žrtvah tipične znake potravnatske stresne motenosti (anksioznost, nervoznost, depresivnost, nočno moro, motnje spanja, težave s spolnostjo, težave v socialnem delovanju ipd.) Pomisliti moramo tudi na posredne žrtve, na tiste osebe, ki so z žrtvijo v tesnem medsebojnem odnosu. Praksa praviloma zanemara posredne žrtve, tudi v literaturi so bolj omenjene kot pa resno obravnavane. Tako posredne žrtve občutijo žalost, ki se lahko razvije v pravo depresijo, doživljajo krivdo in tudi močne občutke nepravilnosti. Prizadene jih tudi obravnava zaradi suma, da so morda storilci kaznivih dejanj. Partnerji posiljenih žensk poročajo o težavah v komunikaciji, problemih v spolnosti in močni potrebi po nadzoru čustev. Tako ni redko, da se eni katastrofi (np. posilstvu) pridruži še druga (prekinitev partnerske zveze).

Mayhew (1984) je proučeval žrtve kaznivih dejanj v Angliji in ugotovil, da je 40 % (od 3000) žrtev navedlo, da viktimizacija nanje ni imela posebnega učinka, 12 % žrtev je izjavilo, da so po viktimizaciji imele hude težave. Od 360 (12 %) jih je bilo 24 % žrtev vlomov, 20 % žrtev tatvin vozil, 30 % žrtev nasilja in 26 % žrtev drugih kaznivih dejanj. Ugotovitve te študije kažejo, da je travma pri nekaterih ljudeh huda, ne glede na to, ali gre za nasilno ali nenasilno kaznivo dejanje.

Duševna prizadetost žrtve, ki sledi kriminalni viktimizaciji, je pogosto huda in je deloma odvisna od narave dogodka, osebnostnih značilnosti posameznika in tudi od vedenja ter odnosa policistov in kriminalistov, ki preiskujejo kaznivo dejanje. Kako vpliva doživetje vloma na duševnost žrtev?

Maguire (1980) se je pogovarjal s 322 osebami, ki so prijavile vlome pred 4 do 10 tedni. Prvi tipični odzivi oškodovancev po zaznavi vloma so bili, da so iskali razumne razlage (npr. da so otroci imeli zabavo v stanovanju in da je

¹ Dr. Peter Umek, izredni profesor, Visoka policijsko-varnostna šola, Kotnikova 8, 1000 Ljubljana.

² Dr. Gorazd Meško, docent, Visoka policijsko-varnostna šola, Kotnikova 8, 1000 Ljubljana.

³ Sparks 1983.

⁴ Meško 1998, str. 1076.

⁵ Meško 1998, prav tam.

zato stanovanje razmetano), ali pa občutki, da se kaj takega ne bi moglo zgoditi. Spoznanje, da je bilo res vlomljeno, je spremljala vznemirjenost in neprijetni občutki. Avtor je razvrstil žrtve glede na način odziva po zaznavi vloma. Jeza in vznemirjenost sta bila tipična odziva moških (42 %) in manj tipična za ženske (19 %), 29 % žensk je bilo pretresenih, jok in zmedenost sta se pri moških pojavila v 13 % in v 20 % pri ženskah. Presenečenje je bilo zaznati pri 11 % moških in 6 % žensk, strah pa pri 4 % moških in 13 % žensk. Vsi ti odzivi so se kazali od blagih do hudih oblik.

Po 4 do 10 tednih od vloma je kar 65 % žrtev izjavilo, da izkušnja viktimizacije vpliva na njihovo življenje. Še vedno so se počutili ogrožene in manj varne, pogosto so razmišljali o možnosti ponovne viktimizacije. Žrtvam so se razblinile iluzije o humanosti družbe (8 %), okrepili so se občutki strahu (15T%) nastopile so težave s spanjem (8 %) in različne zdravstvene težave (6 %).

Najmočnejši dalj časa trajajoči psihološki učinek viktimizacije so izražale ženske. Okoli 12 % vseh žensk je uporabljalo pojme, kot so: onesnaženje, vdor ali prisotnost v hiši. Veliko jih je enačilo dejanje s spolnim nasiljem, vdorom umazanega tujca, ki se je dotikal njihove zasebnosti, kar je sprožilo potrebo po čiščenju hiše od kleti do podstrešja. Takšni občutki so trajali več tednov in dve žrtvi sta se celo izselili iz stanovanja, v katero je bilo vlomljeno, pet drugih je požgalo pohištvo in obleke, ki se jih je dotikal vlomilec.

Nekatere ženske so spremenile življenjske navade. Tako so povečale zavarovalniške vsote, namestile varnostne ključavnice in alarmne naprave ali pa so pretiravale pri zaklepanju vrat. Pomembna ugotovitev Maguirove študije je, da ima viktimizacija velik vpliv na zasebnost in čustvovanje žrtev in da je psihična oškodovanost v večini primerov pomembnejša od materialne izgube. Viktimizacija ima večji učinek na ženske kot na moške, posebno pa na ločene, ovdovele in samske ženske.

Podobno raziskavo je izvedel Mawby⁶ v nekaterih mestih v Angliji, Nemčiji, Poljski in Madžarski. Intervjuval je žrtve vlomov, da bi pridobil podatke o vplivu viktimizacije in o izkušnjah z različnimi službami (npr. policijo). Kar 90 % oškodovancev je izjavilo, da so bili sami ali nekdo drug iz njihove družine čustveno prizadeti, da so bili zelo prizadeti jih je povedalo kar 54 %.

Zadovoljstvo z delom policije je bilo pri oškodovancih iz različnih držav različno, in kot so ugotovili, povezano s splošnim mnenjem o policiji, to pa je v obeh zahodnih državah bolj pozitivno kot v obeh vzhodnih državah. Bolj kot primerjava med državami nas zanimajo kritike policijskega dela. Pomanjkanje povratne informacije je bilo najpogostejši očitek v vseh štirih državah, žrtve so navajale tudi, da policisti niso pokazali dovolj zanimanja pri preiskovalnem postopku in da

preprosto niso storili dovolj in so se do žrtev obnašali neprizadeto.⁷

Angleška avtorja Ainsworth in Pease v knjigi *Policijsko delo*⁸, ki je namenjena predvsem policistom, zanimivo opisujeta značilnosti sovplivanja žrtve in policista pri preiskovanju kaznivega dejanja. Policisti so usmerjeni predvsem v pridobivanje pomembnih podatkov za preiskavo prijavljenega kaznivega dejanja, žrtve pa pričakujejo bolj osebno in tudi celostno obravnavo, za kar so policisti slabo usposobljeni. Tako navajata, da so oškodovanci lahko zelo prizadeti in da jih obvladuje strah, da se bo vlomilec vrnil. Ta strah je pričakovano, oškodovanci pa ga skrivajo, zaradi strahu spremenijo ustaljen način življenja in tako podaljšujejo neprijetno distresno delovanje. Tega bi se policisti morali zavedati in sami predlagati pogovor na to temo, kar bi gotovo pripomoglo k psihični razbremenitvi žrtve. Ta bi v pogovoru lahko izvedela, da je taka možnost zelo majhna, hkrati pa tudi občutila, da so njeni strahovi običajni in da jih je pametno izraziti.

Primer:⁹

Pri Janezu, ki je star 42 let in živi sam, so vlomili. Obiskal ga je policist, ki je o tem takole poročal: "Ko sem prišel, je ravno nameščal nove ključavnice na okna in vrata. Bil je očitno vznemirjen zaradi vloma, ki se je meni zdel dosti nepomemben in običajen. Povedal je, da so med drugim ukradli nekaj nakita, ki je bil last njegove pokojne matere. To ga je spomnilo na smrt staršev, ga potrla in depresivnost še vedno obvladuje njegovo razpoloženje. Ostal sem nekaj časa pri njem in mu zagotavljal, da njegovo razpoloženje po vlamu ni neobičajno in da mnoge žrtve doživljajo podobno kot on. Ko sem odhajal, je rekel, da se počuti dosti bolje in se mi je zahvalil za obisk."

Policisti največkrat prvi pridejo v stik z žrtvami in oškodovanci, ki so lahko še pod močnim vtisom doživetega kaznivega dejanja. Zato odnos do žrtve morda bistveno vpliva na to, kaj se bo odločila storiti, kakšen vtis bo dobila o predstavnikih "pravice" in tudi kako družba kot celota gleda na kriminal. Šele v zadnjih nekaj letih se je močneje uveljavila misel, da bi morala policija nuditi žrtvam tudi druge usluge, jim na primer svetovati, kako zmanjšati možnost nadaljnje viktimizacije, jim nuditi informacije o službah, ki so jim na voljo, predvsem pa jih obveščati o poteku preiskave kaznivega dejanja. Ta problematika je nedvomno pereča in je dobila svoje mesto v različnih nacionalnih in mednarodnih dokumentih. Da bi stanje izboljšali, je Svet Evrope leta 1987 izdal pripopročilo, kaj naj policija nudi žrtvam kaznivih dejanj.¹⁰

1. Policisti morajo biti usposobljeni za delo z žrtvami, ki naj bo pomirjujoče, razumevajoče in konstruktivno.

2. Policisti naj bi seznanili žrtev z možnimi oblikami pomoči, praktičnimi in pravnimi nasveti.

⁷ Mawby 1998, isto tam.

⁸ 1987, s. 87-88

⁹ Mawby, Walklate, 1994, str. 116.

¹⁰ Assistance to Victims and Prevention of Victimization, 1988

⁶ Mawby, 1998, str. 78-84

3. Žrtev naj bi dobila tudi informacije o poteku in uspehu policijske preiskave.

Tudi resolucija Združenih narodov navaja, naj bi bili policisti usposobljeni za delo z žrtvami in tudi za takojšnjo pomoč žrtvi. Mednarodno združenje policijskih šefov je sprejelo priporočilo, v katerem pozivajo policiste, da žrtvam posredujejo informacije o socialnih in finančnih službah, ki so namenjene prav žrtvam kaznivih dejanj in da žrtve sproti seznanjajo s potekom preiskave. Kljub vsem sprejetim priporočilom pa z viktimološkimi raziskavami še vedno ugotavljajo, da so žrtve z delom policistov bolj ali manj nezadovoljne.¹¹

Poskušajmo navesti nekaj razlogov za ne najbolj senzibilen odnos policistov in kriminalistov do žrtev kaznivih dejanj, ki vztraja kljub prej navedenim priporočilom in resolucijam:

1. Policisti niso vstopili v policijo s primarnim namenom, da bi pomagali soljudem in zato lahko domnevamo, da tudi nimajo pravega smisla za psihosocialno delo (to lahko velja za celotno skupino, ne pa za posameznike).

2. V času šolanja in usposabljanja je delu z žrtvami kaznivih dejanj namenjeno malo (skoraj nič) časa. Tako je delo policistov in kriminalistov bolj odvisno od njihove občutljivosti kot od strokovnega znanja.

3. Policisti in kriminalisti so usmerjeni predvsem v boj proti kriminalu in odkrivanju storilcev kaznivih dejanj, žrtve in tudi očitvidci so samo posredniki, ki prispevajo k odkritju zločinca.

4. Za policiste in kriminaliste je preiskovanje kaznivih dejanj rutina, vsakodnevno delo in zato ne pomislijo na učinek zločinskega dejanja na posameznika. Žrtev pa občuti stisko in pričakuje od policista in kriminalista pomirjujoče in sočutne reakcije. V več študijah so žrtve ocenile policiste in kriminaliste kot neobčutljive cinične dvomljivce. Tako kot je slab zdravnik tisti, ki v pacientu vidi samo bolezen, tako je tudi policist in kriminalist slab, če ga zanima samo kaznivo dejanje in ne tudi žrtev.

5. Marsikatero kaznivo dejanje je napačno razumljeno, predvsem sedaj poudarimo posilstvo in stališča do žrtev posilstva, čeprav tudi žrtve drugih kaznivih dejanj (tudi vlomov) lahko obravnavajo kot sokrivce.

Kako bi lahko prešli takšno stanje? Raziskovali so učinke šolanja in usposabljanja policistov in na žalost ugotovili, da so učinki kratkotrajni. Zdi se torej, da je treba spremeniti predvsem miselnost, naravnost policistov in tudi občanov – potencialnih žrtev, kar je kompleksen in dolgotrajen proces, ki je odvisen predvsem od filozofije policijskega dela in seveda tudi od zaznav in pričakovanih državljanov.

Podrobnejših raziskav o doživljanju žrtev kaznivih dejanj pri nas nimamo, je pa služba za stike z javnostjo pri ministrstvu za notranje zadeve vključila v slovensko raziskavo javnega mnenja za leto 1994 vprašanja o zaznavanju policije

in varnosti in notranjo javnost seznanila z rezultati te raziskave. Najbolje je bilo ocenjeno delo na mejnih prehodih, najnižje pa sta bili ocenjeni področji preprečevanje nasilja in skrb za oškodovance. Nadaljnjih specifičnih analiz ni bilo, pa tudi posebnih navodil za policiste in kriminaliste niso izdali.¹²

Leta 1998 smo v Celju in na Jesenicah opravili raziskavo, s katero smo skušali ugotoviti, kako žrtve premoženjskih deliktov (vlomi, ropi, tatvine in goljufije – čl. 211, 212, 217 in 218, KZ RS) ocenjujejo odnos in delo policistov, policistov kriminalistov in kriminalistov, ki so sodelovali v preiskovanju prijavljenega kaznivega dejanja.

2. Opis vzorca in postopek

V Celju smo poslali vprašalnik 50 žrtvam premoženjskih deliktov, želeli pa smo ugotoviti, kako so žrtve doživljale kriminaliste in celotno policijsko in kriminalistično preiskavo. Izpolnjene vprašalnike je vrnilo 30 žrtev (22 moških in 8 žensk) v starosti od 20 do 60 let. Vse njihove primere so obravnavali kriminalisti Policijske Uprave Celje, nekateri primeri so bili rešeni uspešno in drugi ne.

Na Jesenicah smo poslali 53 vprašalnikov žrtvam (kaznivih dejanj premoženjskih deliktov), ki živijo na območju policijske postaje Jesenice in je bilo tudi kaznivo dejanje storjeno na tem območju. Vsa prijavljena kazniva dejanja so obravnavali policisti in policisti kriminalisti policijske postaje Jesenice. Izpolnjene vprašalnike je vrnilo 36 žrtev (23 moških in 13 žensk), ki so bile stare od 20 do 60 let.

V obe raziskavi so bili vključeni občani, ki so doživeli kaznivo dejanje v letu 1997. O vsaki žrtvi smo z vprašalnikom zbrali nekaj osebnih podatkov (spol, starost, izobrazba), zagotovljena pa je bila anonimnost vrnjenih vprašalnikov.

Vprašalnika, ki smo ju uporabili v Celju in na Jesenicah, nista bila popolnoma enaka, vendar sta bila med seboj popolnoma primerljiva, saj sta se razlikovala le v nekaj vprašanjih. Oba vprašalnika sta bila sestavljena iz dveh delov. V prvem delu so se vprašanja nanašala na spol, starost in izobrazbo. V drugem pa smo spraševali o občutkih in prevladujočih odzivih žrtev ob zaznavi kaznivega dejanja, zanimalo nas je, kaj so doživljali ob prijavi kaznivega dejanja in kako ocenjujejo odnos in vedenje policistov pri različnih preiskovalnih dejanjih.

3. Rezultati in razprava

Zavedamo se, da ima raziskava kar nekaj pomanjkljivosti, tako da vzorec žrtev nikakor ni reprezentativen za slovensko

¹¹ Povzeto po Mawby, Walklate 1994, str. 95-128.

¹² Šetinc, 1995.

populacijo, pa tudi precej majhen je. Ugotovitve imajo predvsem praktično vrednost in bodo vplivale na izobraževanje in usposabljanje policistov in kriminalistov, hkrati pa z objavo opozarjamo tudi na problem odnosa policistov oziroma kriminalistov do žrtev pri preiskovanju kaznivih dejanj.

Od 66 žrtev premoženjskih deliktov jih je velika večina (59) doživela vlom in tatvino in njihove prevladujoče vedenjske in čustvene reakcije so bile:

- presenečenje
- jeza
- razburjenost
- razočaranje

Odzivi so torej predvsem čustvene narave in podobne reakcijam, ki so jih ugotovili v podobnih tujih študijah. Zanimiva pa je razlika v odzivih žrtev glede na njihovo izobrazbo. Tisti z najnižjo izobrazbo (končana osnovna šola), reagirajo pogosteje z jezo kot pa s presenečenjem. Kako bi morali policisti in kriminalisti upoštevati te ugotovitve, ko sprejemajo prijavo kaznivega dejanja in začnejo z zbiranjem prvih informacij? Zavedati bi se morali, da so občani ob prijavi pretreseni in zato dokaj zmedeni in težko odgovorijo na razmeroma preprosta vprašanja. Zato naj policisti v prvem stiku delujejo predvsem pomirjujoče in naj pomagajo prijavitelju pri navajanju podatkov, ki so nujno potrebni za začetek preiskave, pri tem pa se morajo izogibati sugestivnim vprašanjem.

Na presenečenje in zmedenost kažejo tudi odgovori na vprašanje, na koga so najprej pomislili ob zaznavi kaznivega dejanja. Več kot polovica jih je res najprej pomislila na policiste in kriminaliste in te tudi najprej obvestila o kaznivem dejanju, kar tretjina žrtev pa ni vedela, kaj naj stori v prvem trenutku. Zanimivo je, da so skoraj vse ženske pomislile najprej na policijo in jo tudi obvestile o kaznivem dejanju. Razlog, da žrtve niso takoj obvestile policije, ni samo zmedenost, temveč tudi nevednost, saj mnogi niso vedeli, da je treba zavrteti samo telefonsko številko 113, da bi navezali stik s policijo.

Pri prijavi kaznivega dejanja običajno žrtev najprej po telefonu ali osebno obvesti dežurnega policista ali operativnokomunikacijski center, kjer dobi tudi prve napotke, kako ravnati naprej. Na vprašanje, kako bi ocenili policiste ob tem prvem stiku, so žrtve največkrat navedle, da so bili policisti do njih prijazni, da so spraševali po relevantnih podatkih, da so jim dajali navodila in napotke, kar nekaj pa jih je doživelo kot zelo uradne, odgovor "pomirjujoči" je bil šele na petem mestu. Nekaj žrtev pa je navedlo, da so se policisti ob prijavi kaznivega dejanja iz njih norčevali, neprijazno vedli in jih tudi žalili. Ti odgovori so bili redki, vsekakor pa se v praksi to ne bi smelo dogajati, ne glede na način prijave žrtve, vrednotenje dogodka ali trenutno razpoloženje policista. Policisti bi se morali zavedati, da je od prvega vtisa odvisno tudi nadaljnje sodelovanje in da predvsem osebni stiki s policisti

oblikujejo stališča do policije, ki nato vplivajo tudi na vrednotenje uspešnosti policijskega dela.

Zanimal nas je odnos policista ali kriminalista do žrtev v nadaljevanju (v drugi fazi) prijave kaznivega dejanja, ki lahko poteka na kraju, kjer je bilo dejanje storjeno, na domu žrtve ali na policiji. V tej fazi se policist ali kriminalist z žrtvijo dalj časa pogovarja, ko zbira podrobnejša obvestila. Žrtve so v tej fazi ocenile policiste in kriminaliste pretežno pozitivno, po naslednjem vrstnem redu:

- prijazen
- zanimal se je za primer
- spraševal je po ustreznih podatkih
- dal navodila in nasvete
- pomirjujoč
- postavil je premalo vprašanj
- zelo formalen

Žrtve torej doživljajo policiste in kriminaliste pretežno ugodno, saj je približno 80 % vseh ocen pozitivnih in 20% negativnih. V ocenah so bili bolj kritični moški kot ženske in bolj mlajši kot starejši. Vzroke za to bi lahko iskali v osebnostnih značilnostih mlajših in seveda moških pa tudi v odnosu policistov do teh skupin. Zdi se, da se policisti in kriminalisti premalo zavedajo interakcij v medosebnih odnosih in se zato tudi težje nadzorujejo, kar pa posledično vpliva na njihovo vedenje, ki je v resnici lahko manj prijazno. Zanimivo je, da so policisti in kriminalisti, ki so obravnavali ta kazniva dejanja, kar v večini menili, da se žrtvam posvečajo premalo, navajali pa so pomanjkanje časa in preslabo usposobljenost za delo z žrtvami. Potrebovali bi dodatno izobraževanje in usposabljanje na tem področju.

Več kot 80% žrtev je tudi menilo, da so si policisti in kriminalisti vzeli dovolj časa za pogovor z njimi. Najbolj zadovoljnji so bili starejši in najmanj najmlajša skupina (20 do 30 let), ženske pa so bile bolj kritične od moških.

V nadaljevanju smo spraševali žrtve, ali so jih policisti in kriminalisti seznanili z njihovimi pravicami v postopku in o tem, kje lahko kasneje dobijo informacije o svojem primeru, ter ali so jih kasneje iskali in tudi dobili. Ob prijavi kaznivega dejanja je bilo od 66 žrtev 47 seznanjenih s tem, kako bo potekal nadaljnji postopek in s pravicami v postopku, 8 jih je bilo seznanjenih deloma in 11 jih o tem ni vedelo ničesar. V nadaljnjem postopku so policisti in kriminalisti 44 žrtvam povedali, kje lahko dobijo informacije o uspešnosti preiskave, kar pri 22 pa tega niso storili. Dvajset jih je iskalo in tudi dobilo informacije o primeru, 11 informacij ni dobilo kar, 35 pa jih nikoli ni povprašalo o poteku in uspehih preiskave. Dajanje informacij mora postati stalna praksa, tudi sistemsko se da stvari urediti (tiskana navodila, vizitke ipd.), je pa to problem tako pri nas kot tudi pri tujih policijah. Lahko pa se vprašamo, zakaj se razmeroma veliko ljudi (več kot 50%) ne zanima za potek in izid preiskave kaznivega dejanja? Morda zato, ker so realni in od policistov ne pričakujejo čudežev, ali

pa enostavno domnevajo, da je policija dolžna to storiti. V strokovni literaturi vsekakor priporočajo, da policisti sami pokličejo žrtve in jim povedo, kako preiskava napreduje. Na ta način policisti nekako izpolnijo pričakovanja in zahteve žrtve, ki od njih pričakuje predvsem zanimanje za to, kar se je njim zgodilo. Kaj pa če žrtve želijo neprijetni dogodek čimprej pozabiti oziroma potlačiti? Po našem mnenju prav te žrtve potrebujejo strokovno pomoč in policisti naj bi jim na primeren način svetovali, naj tako pomoč poiščejo. Torej je v vseh primerih za žrtev koristno, če jih policisti pokličejo in se z njimi pogovorijo.

Žrtvam smo postavili tudi vprašanje, ali so bile zadovoljne s policisti in kriminalisti, ki so se ukvarjali s preiskovanjem njihovega primera. Kar 46 žrtev je bilo z odnosom policistov in kriminalistov v celoti zadovoljnih, 20 deloma, nobena žrtev pa ni bila popolnoma nezadovoljna. Ti odgovori dovoljujejo sklep, da policisti opravljajo delo dovolj strokovno in tudi s primernim občutkom, vsekakor pa stanje ni popolnoma zadovoljivo.

Na vprašanja so anketiranci odgovarjali predvsem z izbiro ponujenih odgovorov, prosili pa smo jih tudi, naj sami napišejo, kako so doživeli obravnavo kaznivega dejanja in večina je to tudi storila. Delo policije so ocenili kot zadovoljivo, ugotavljajo pa, da je vse preveč birokracije, ki verjetno preprečuje več terenskega dela. Navajali so, da so bili policisti in kriminalisti v samem postopku prijazni, da so se zanimali za njihov primer, vendar pa da do sedaj še niso dobili odgovora od policije, kaj je bilo narejenega. Nekaj jih je navedlo, da jim policisti in kriminalisti niso zastavili dovolj vprašanj in da po njihovem mnenju niso dovolj podrobno poiskali vseh sledov. Menili so, da je povzročena materialna škoda premajhna, da bi se kriminalisti zelo trudili pri preiskavi kaznivega dejanja. S pristopom in odnosom so bile žrtve zadovoljne, niso pa bile zadovoljne z rezultati preiskave.

4. Zaključek

Rezultati te raziskave so nas prijetno presenetili in samo še enkrat se je pokazalo, da se ne smemo prepustiti občutkom in neomajno verjeti govoricam ter posamezne primere sploševati. Z raziskavami lahko pridemo do objektivnih podatkov, ki omogočajo načrtovanje in razvoj.

Analiza rezultatov vprašalnika je pokazala, da policisti in kriminalisti tudi pri preiskovanju premoženjskih kaznivih dejanj ne zanemarjajo oškodovancev kot žrtev in da se morda vedno bolj zavedajo, da je primeren odnos do žrtve in skrb za žrtev sestavni del preiskave kaznivih dejanj. Kljub temu pa bi

policisti in kriminalisti za žrtve lahko storili še marsikaj, da bi bile njihove stiske manjše.

Zdi se, da je problematično predvsem področje obveščanja o poteku in rezultatih kriminalistične preiskave in seznanjanje žrtev z različnimi vrstami pomoči. Morda bi bilo dobro razmisliti o policistu, ki bi na večjih policijskih postajah in policijskih upravah skrbel za stike z žrtvami različnih kaznivih dejanj. To bi bilo popolnoma v skladu s težnjo približevanja policije javnosti, kar je tudi eno izmed vodil naše policije. Žrtev bi tako lahko dobila informacijo o svojem primeru, o možnostih dodatne pomoči (tehnične, pravne, psihološke ipd), seveda pa je nujno policiste in kriminaliste čim bolj poučiti o potrebah žrtve in delu z njimi.

Problema dobrega odnosa z žrtvami kaznivih dejanj ni preprosto rešljiv in povezan samo z znanjem policistov in kriminalistov in z nekaterimi sistemskimi rešitvami. Povezan je z osnovno filozofijo policijskega dela, kadrovanjem, selekcijo, izobraževanjem, usposabljanjem, motivacijo, naravo dela in podobno in zato izolirani ukrepi ne bodo prinesli bistvenih sprememb pri delu z žrtvami kaznivih dejanj.

LITERATURA:

1. Ainsworth, P.B., Pease, K.: **Police Work**. The British Psychological Society and Methuen, London 1987.
2. **Assistance to Victims and Prevention of Victimization**. Recommendation No. R (87) 21 Adopted by the Committee of Ministers of the Council of Europe on 17 September 1987 and Explanatory Memorandum, Strasbourg 1988.
3. Davis, R.C., Lurigio, A.J., Skogan, W.G.: **Victims of Crime**. London, Sage 1997.
4. Maguire, M.: The Impact of Burglary Upon Victims. **British Journal of Criminology**, 20(1980) s. 261-275.
5. Mawby, R. (1998). Primerjalna raziskava o policijskem delu v Angliji, Nemčiji, Poljski in Madžarski. V: **Proučevanje in primerjalni vidiki policijske dejavnosti v svetu**, ur. Pagon, M., Anžič, A. Ljubljana, Visoka policijsko-varnostna šola 1998, s.76-91.
6. Mawby, R., Walklate, S.: **Critical Victimology**. London, Sage 1994.
7. Meško, G.: Nekatere razsežnosti nasilne viktimizacije. **Teorija in praksa**, Ljubljana 35(1998)6, str. 1076-1088.
8. Sparks, R.F.: **Research on Victims of Crime: Accomplishments, Issues, and New Directions**. Rockville 1983.
9. Šetinc, M.: **Javno mnenje 1994 – O policiji in varnosti**. Interno gradivo MNZ, Ljubljana 1995, 12 s.

Victims of property offences and their assessment of police officers' and crime investigators' work

Grazd Meško, Ph. D. Assistant Professor, College of Police and Security Studies, Kotnikova 8, 1000, Ljubljana, Slovenia

Peter Umek, Ph. D. Associate Professor, College of Police and Security Studies, Kotnikova 8, 1000, Ljubljana, Slovenia

The authors discuss the effects of a criminal offence on the individual and the attitude of police officers and crime investigators towards victims of crime. Some foreign studies dealing with this problem are presented in the introductory part, followed by the results of a study carried out in two Slovene towns, Celje and Jesenice. The results of the Slovene study are the same as the findings of foreign research studies, particularly in regard to providing information on the course of an investigation, its findings and the attitude of police officers towards victims of crime.

Key words : victims, the police, police officers, crime investigators, victimology, crime investigation

UDC 343.988 + 351.74